

Viendzimuma pāri, ES pilsoņu brīva pārvietošanās, migrācija un patvēruma

*Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija... dzimumorientācijas dēļ.
Ikvienam Eiropas Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un apmesties uz dzīvi dalībvalstu teritorijā.
Patvēruma tiesības garantē...
Ikvienai personai ir tiesības uz savas... ģimenes dzīves neaizskaramību.
Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21., 45., 18. un 7. pants.*

Vai viens no viendzimuma pāra partneriem var pārcelties uz dzīvi pie otra partnera citā dalībvalstī?

Personām, kuras vēlas pārcelties uz dzīvi kādā no ES dalībvalstīm no citas dalībvalsts vai no citas valsts ārpus ES, parasti ir iespēja doties turp ar laulāto. Tomēr viendzimuma pāriem ne vienmēr ir šāda iespēja, arī tad, ja tie ir oficiāli reģistrējuši partnerattiecības vai laulību. Katrai dalībvalstij (nevis ES) ir jāpieņem lēmums par to, vai tā atļauj vai atzīst viendzimuma laulības vai partnerattiecības.

ES līguma 6. panta 2. punkts paredz, ka dalībvalstīm, piemērojot ES tiesību aktus, ir jāievēro pamattiesības, tostarp arī aizliegums diskriminēt dzimumorientācijas dēļ. Tādēļ, lai gan ES tiesību akti neliek dalībvalstīm atļaut vai atzīt viendzimuma partnerattiecības vai laulības, tie liek dalībvalstīm, piemērojot ES tiesību aktus, attiekties pret viendzimuma pāriem vienlīdzīgi kā pret pretējo dzimumu pāriem (ieskaitot likumu par brīvu pārvietošanos, migrāciju un patvērumu).

Viendzimuma pāru tiesības ir atkarīgas no viņu saistības ar dalībvalsti. ES tiesību akti iedala personas trīs kategorijās: ES pilsoņi, kas pārcējas uz citu ES dalībvalsti, trešo valstu pilsoņi un personas, kas meklē starptautisku aizsardzību.

A. ES Pilsoņi

Brīvas pārvietošanās direktīva 2004/38/EK ļauj ES pilsoņiem noteiktos apstākļos pārvietoties un dzīvot ES kopā ar laulāto. Ja uzņēmēja valsts reģistrētas partnerattiecības uzskata par līdzvērtīgām laulībai, tad reģistrētiem partneriem saskaņā ar direktīvu būs tādas pašas tiesības kā "laulātajiem".

Pilsoņiem ir tiesības uzturēties citā dalībvalstī līdz trīs mēnešiem. Ja pilsoņi vēlas palikt ilgāk, viņiem ir jābūt **darba ņēmējiem, studentiem vai ar pietiekamiem līdzekļiem**. Pilsoņi var vest līdzi savus laulātos dzīvošanai uzņēmējā dalībvalstī arī tad, ja laulātais neietilpst nevienā no iepriekš nosauktajām kategorijām. Tomēr, ja uzņēmēja valsts neatzīst viendzimuma laulības vai partnerattiecības, šīm personām ir tiesības pārcelties uz dzīvi pie sava partnera vienīgi tad, ja tās pašas atbilst kādai no šīm kategorijām.

Pilsonis ar viendzimuma partneri, kurš vēlas dzīvot citā ES dalībvalstī, var būt vienā no trim turpmāk norādītajām situācijām.

1. **Laulības.** Ja pāris ir laulāts savā dzīvesvietas valstī un uzņēmēja valsts atzīst viendzimuma laulību spēkā esamību, saskaņā ar Brīvas pārvietošanās direktīvu personai ir laulātā tiesības pārcelties uz dzīvi pie partnera.

Šobrīd viendzimumuma pāru laulības ir likumīgi atzītas Beļģijā, Nīderlandē, Spānijā un Zviedrijā. Taču vismaz 11 dalībvalstis (Grieķija, Igaunija, Itālija, Īrija, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Portugāle, Slovākija, Slovēnija) neplāno atzīt viendzimuma laulību likumību. Šajās valstīs viendzimuma laulātos, iespējams, neatzīs par "laulātajiem".

2. Reģistrētas partnerattiecības. Ja pāris dzīvesvietas valstī ir stājies reģistrētās partnerattiecībās, personai var būt iespēja pārcelties uz dzīvi pie sava partnera uzņēmējā valstī tāpat kā "laulātajam". Taču tas ir atkarīgs no tā, kā uzņēmēja valsts attiecas pret reģistrētām partnerattiecībām.

a) Saskaņā ar Brīvas pārvietošanās direktīvu, ja uzņēmēja valsts tiesību aktos reģistrētas partnerattiecības tiek uzskatītas par līdzvērtīgām laulībai, tad personai ir tiesības pārcelties uz dzīvi pie partnera tāpat kā "laulātajam". Sešas dalībvalstis atzīst reģistrētas partnerattiecības par līdzvērtīgām laulībai (Apvienotā Karaliste, Čehijas Republika, Dānija, Rumānija, Somija, Ungārija).

b) Ja uzņēmēja valsts neuzskata reģistrētas partnerattiecības par līdzvērtīgām laulībai, uz pāri attiecas noteikumi par neregistrētiem (*de facto*) partneriem, kam ir "ilgstošas attiecības". ES tiesību akti neuzliek dalībvalstīm par pienākumu atļaut vai atzīt reģistrētas partnerattiecības.

3. Neregistrētas (*de facto*) partnerattiecības. Ja uzņēmēja valsts neatzīst viendzimuma laulību vai partnerattiecības vai arī ja pāris nav oficiāli noformējis attiecības, tad uz viņiem attiecas noteikumi par neregistrētām partnerattiecībām. Neregistrētiem partneriem nav tādas pašas tiesības pārcelties uz dzīvi pie partnera kā laulātajiem. Tā vietā Brīvas pārvietošanās direktīva nosaka dalībvalstīm "veicināt ieceļošanu un uzturēšanos" neregistrētiem partneriem, kuriem ir "ilgstošas attiecības". Tas vienlīdzīgi attiecas uz viendzimuma un pretējo dzimumu pāriem. Šis noteikums nav tik konkrēts kā tiesības, kādas ir "laulātajam" pārcelties uz dzīvi pie partnera, un šādiem pāriem ir jāpierāda, ka attiecības ir "ilgstošas".

B. Trešo valstu pilsoņi

Direktīvu 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanās piemēro, ja abas personas ir trešās valsts pilsoņi (nav nevienas ES dalībvalsts pilsoņi). Ģimenes atkalapvienošanās direktīva ļauj laulātajiem, kas ir trešās valsts pilsoņi, pārcelties uz dzīvi pie trešās valsts pilsoņa, kurš likumīgi dzīvo dalībvalsts teritorijā. Taču nav skaidri noteikts, ka dalībvalstīm būtu pienākums šīs tiesības attiecināt arī uz viendzimuma reģistrētām (vai neregistrētām) partnerattiecībām.

C. Starptautiskas palīdzības meklētāji

Kvalificēšanas direktīva 2004/83/EK nosaka, kādos apstākļos dalībvalstīm ir jāpiedāvā patvērums vai starptautiska aizsardzība trešo valstu pilsoņiem. Šo aizsardzību var saņemt personas, kuras dzīvesvietas valstī tiek vajātas (tostarp dzimumorientācijas dēļ). Dalībvalstis pašas var izvēlēties, vai atļaut viendzimuma partnerim pārcelties uz dzīvi pie otra partnera, kuram ir piedāvāta aizsardzība. Deviņas dalībvalstis to ļauj, ar dažiem noteikumiem (Apvienotā Karaliste, Beļģija, Čehijas Republika, Dānija, Luksemburga, Nīderlande, Somija, Spānija, Vācija). Četrpadsmit valstīs tas nav atļauts, un vēl četrās situācija nav skaidra.

Šis informācijas lapas pamatā ir ziņojums "Homofobija un diskriminācija dzimumorientācijas dēļ ES dalībvalstīs", 1. nodaļa "Tiesiskā analīze", kuru 2008. gada jūnijā publicēja Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA).

Pilns ziņojuma teksts ir pieejams: <http://fra.europa.eu>.

Visas Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publikācijas var bez maksas pasūtīt tās tīmekļa vietnē.

Ja rodas jautājumi par šo tulkojumu, lūdzu, skatiet angļu valodas versiju, kas ir šī dokumenta oriģinālā un oficiālā versija.